

Lapszemle

ÉS 1987. augusztus 28. szám

Mezei András: Nem akar Ön fából vaskarikát?

/Beszélgetés Hegedüs Andrással*/

Az interjú a Központi Bizottság kibontakozási programjáról alkotott nézetei alapján a tudós értékitéletére próbál rávilágítani - hogyan látja a mai társadalmi helyzetet.

A kibontakozásnak elsősorban az intézményekben jelen lévő kritikátlan magatartásban kell megnyilvánulnia. A formalizmus uralmát - lásd. a KB programot 27 intézmény fogadta el vita nélkül - az emberek egyéni szintjén át, a különböző szerveződések keresztül társadalmi méretekben kell felváltania a demokrácia gyakorlásának. Véleménye szerint a mégannyira elbürokratizálódott gazdasági rendszerünk sem válhat marionett-figurává, mert a társadalomban mindig jelenlévő belső erők előbb-utóbb szétfeszítik a régi kereteket. Az állam és a párt feladata a dinamikus erők felszabadítása, ami potenciálisan jelen van -

*közgazdász, szociológus, nemzetközi hírű tudós
1942-től párttag
1953-55-ig a MT első elnökhelyettese; 1955-56-ig Miniszterelnök
1958-tól az MTA Közgazdasági Tudományos Intézetének munkatársa
1962-től KSH elnökhelyettese; 1963-tól MTA Szociológiai Kutató
Csoport főmunkatársa
1973. MSZMP politikájával való szembefordulása, kizárják a
pártból

csak nem működőképes - a SZOT-ban, a KISZ-ben, a Népfrontban. A mezőgazdaság, ipar, kereskedelem organikus fejlesztésére van szükség a társadalom által és ezt kellene tudatosítani. Ehhez a KB határozata csak keretül szolgálhat.

Intézményeink látószögéből nézve, jó példa erre a lengyel "állami szakszervezet" szerepe, aki alternatív gazdaságpolitikai programmal állt elő, nem úgy, mint a formálisan létező hazai testvére. A KISZ-nél is hasonlóak a problémák. Legitimációs válságból való kilábalásához a régi NÉKOSZ szellemmel kellene megtölteni tagjait. Intézményi függetlenség szükségszerű eleme a szabad pluralizmus. E nélkül nem lehetséges, hogy a különböző szervezetek és mozgalmak funkcióinak megfelelően járuljanak hozzá a radikális változtatásokhoz. Hegedüs András itt leszögezi. Nem a többpártrendszer visszaállításáról van szó, hanem a megfelelő pluralizmus biztosításáról. Ez elősegítené az állam és a párt: az intézményesített hatalom feletti kontroll hatékony gyakorlását. Mindezek alátámasztására történeti példákat hoz fel H. A. .

Gazdaságtörténetünket két reformperiódus - 1966-70. közötti és az 1979-84-es - jellemzi. 1970 és 1980 között a "felhőrégió" ugyan nem változott, de "fü alatt" nem szakadt meg a fejlődés. Sok reformvíványunkat már csak el kellene ismerni, törvényesíteni és továbbfejleszteni őket. A KB. határozatát nem tökéletes cselekvési programnak, hanem tökéletesítendő határozatnak kell tekintenünk. Ezen az irányvonalon haladva: "a vezetés feladata nem a határozatok meghozatala és

végrehajtásuk ellenőrzése, hanem elsődlegesen a tényleges helyzet elemzése és a társadalom mélyében lévő erők kibontakoztatásának segítése."

Végül is mi a garanciája annak, hogy a kibontakozás ki tud emelkedni, az egyre inkább rajta elhatalmasodó reformretorikából? H. A. szerint a konszenzusnak óriási szerepe van, mind a gazdaság, mind a társadalom szférájában. Ha nincs konszenzus, válság van. A csönd, suttogás, az autonóm kritikai mozgalmak helyett a népszavazásnak kell betöltenie társadalomformáló szerepét. A kibontakozás feltételeiként említi még a pazarlás /szanálás-támogatás, irreális árak a vállalatoknál/ megszüntetésének, a helytelen döntések nyilvánosságának lehetőségét. A politikai kibontakozás jó jelének véli a tudós, az OGY bizottságainak kritikai hangvételt. Ezt kellene tökéletesíteni a kétkamarás rendszerrel, ahol az első kamara a termelői, a második a fogyasztói érdeket képviselné. Ez hatékony kontrollja lehetne az államhatalmi és államigazgatási döntéseknek.

